hejmar 29 bihar 2001

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya Kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan
Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna Biskops Arno
8 - 14 nîsan 2001

Civîna 29 emîn a Kurmancî *di navbera rojên 4-8/04/2001 an de li Xwendegaha Bilind a Biskops Arno, li Swêdê civiya. Beşdarên civînê li ser nîşanên trafîkê, stranên folklorî (strana Gewre Xatûn), xwarin (penîr), devoka Kurdên Qefqasyayê, devoka Botan, ferhenga partî-kurdî, peyvên kurdî di zimanên cîran de xebitîn...*

Di vê civînê de Salih Akin (Xerzan), Mistefa Aydoğan (Mêrdîn), Lutfî Baksî (Xerzan), Michael Chyet (Parîs, Waşîngton), Elîşêr (Wan), Rojan Hazim (Hekarî), Mahmûd Lewendî (Qerejdax), Emîn Narozî (Batman), Kendal Nezan (Diyarbekir), Selam Nûman (Qamişlo), Cemal Onursal (Cizîr), Zinar Soran (Dêrik), Behroz Şucaî (Kotol), Newzad Şukrî (Duhok), Têmûrê Xelîl (Rewan) û Reşo Zîlan (Agirî) beşdar bûn.

Encamên civînê di vê hejmara Kurmancî de tên belav kirin.

Devoka Kurdên Qefqasyayê

Amadekar : Têmûrê XELÎL

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
alkan: pêl, pêlên deryayê	dalga	vague	a wave
aşûn: aşûjin, arşûjin, asûjin	çuvaldız ipi	fil de grosse aiguille de sacs à grains	coarse thread for patching up grain sacks
axlêve: dema baharê axira zivistanê xilaz dibe û tiştên nû jî hela şîn ne bûne	ilk bahar başlangıcı, kış zahiresi bitıp kırların henüz yeşermediği geçiş dönemi	premiers jours du printemps; période pendant laquelle les réserves d'hiver s'épuisent alors que l'herbe n'a pas encore poussé	the first days of spring, lean period when the winter stores are exhausted but the grass is not yet grozing
axûn	tutku	passion, frénésie, emballement	passion, frenzy, excitement
ketin axûnê	kendini kaptırmak, bir şeyi tutkuyla yapmak	se passionner, s'emballer	to be attacted or excited, to be carried away
bativk: kînorê ku li ser sûretê merivan çê dibe û bi avî ye yan jî hewa tê de heye. Wexta ew diteqe, dibêjin "ava rûyê wî qetiya". Ango êdî hew şerm dike. peq, pequlk, avzelêlk	yüzde çıkan iltihaplı çıban	furoncle	furuncle, boil
belapêjgar: berhingar, belakirr, belafiroş	belalı, kavgacı	belliqueux, querelleur	bellicose, warlike
berbihêr: bi tehemûl, kesê bi sebir	sabırlı, tahamüllü, hoş görülü	persévérant, patient, tolérant	persevering ; patient ; tolerant
berxweş: qasik an amaneke ku ne tijî ye, ne jî nîvî ye, di navbera wan de ye	yarıdan fazla dolu ama tam dolu almayan	un récipient rempli à moitié	a half filled vessel
beyanî: hov, wehşî	vahşi, yabani	sauvage	wild
betreng: bedreng: reng lê nemaye, reng lê çûye	solgun, uçuk renkli	pâle, incolore	pale ; colourless
betave bûn: beto vebûn	aniden kaybolmak	s'égarer, disparaître soudainement	to get lost ; to disappear suddenly
biramak: birayên ji dayîkekê lê ne ji bavekî	aynı anne ve farklı babalardan olan kardeşler	demi-frère ou demi-soeur, enfants nés d'une même mère et de pères différents	half-brother or half sister having the same mother but different fathers
çêt: di navbera cûcikê û varik de	civciv ile piliç arası tavuk yavrusu	jeune poulet, quelques semaines plus âgé que le poussin	spring chicken ; a few weeks older than a baby chick
çir: tenê ji şekir re tê gotin; "çirek şekîr bide"	parça (şeker)	morceau de sucre	piece or lump
danavî: kulecergî/ hinavkutî kirin	canından bezdirmek, usandırmak, acı çektirmek	épuiser, rendre malade, exaspérer, tourmenter	to sicken, to exasperate, to exhaust
dapalandin: palandin, dawerandin, dawerivandin, darivandin	süzmek	égoutter, décanter	drain, strain
den: reng ji bo qumaş, boyax	boya, boya küpü	teinte, couleur	complexion ; colour
den kirin, avêtin denê	boyamak, boya küpüne batırmak	teindre	to dye
derc kirin	anlamak	saisir, comprendre	to understand
deya: badihewa, vala	boşuna, nafile	vain	vain
deya çûn	boşuna gitmek, nafile çırkmak	être vain, s'avérer vain	to be vain ;
dibûrî: dilsar, bêşewat	soğuk, ilgi ya da yakınlık göstermeyen	froid, réservé, peu affectueux	cold ; reserved ; not affectuous
dilq: rol; ew di filmê de di dilqê sereke de dilîze	rol	rôle	role
dolîdan: hêlekan, hêlan, hêleçan, hêlik	salıncak	balançoire	swing (for playing on)
êgin: jina ku kar ji destê wê tê, jêhatî ye	becerikli, maharetli, çalışkan kadın, hamarat	travailleuse, diligente, agile	hard-working, diligent
êginî	çalışkanlık, becerıklilık	diligence	diligence
gîro: mijûl; ew bi karekî ve gîro ye	meşgul	occupé	busy
gîro kirin	meşgul etmek	occuper	to be busy or occupied
gono: kesê ku behsa wî tê kirin, lê naxwazin, ew bizanibe, ku derheqa wî de xeber didin. Yê gono hat, yê gono got...	kendisinden bahsedilen fakat farkına varmasın diye adı zikredilmeyen	personne dont on parle sans citer sans nom pour qu'elle ne s'en rende pas compte, untel	a person being talked about without being named to prevent them from being aware, so-and-so
govek	göbek	1) nombril; 2) génération	1) navel ; 2) generation
guhbel: (mecazî): xinzîr, beraz, muxbîr, casûs	casus, muhbir	espion, indic	spy
hahanga: ha anka, ha niha	hemen; derhal	tout de suite	immediately, at once
girgîn	hidetli, ateşli, aktif	dynamique, vif, emporté, qui a le sang chaud	dynamic, lively, hot blooded
heytehol: şayî bi heytehol derbas bû	tantana, debdebe, azgın	faste, pompe	pomp, display, magnificence
heywangeh: eywan	ayvan, salon	hall, salon	hall, lounge
hêlan: mertebe, derence	derece, düzey	degré, rang	degree, rank
hêle: bêqusûr, lihevhatî; merivekî hêle ye, ango bê kêmasî ye, xerxwaz e	mükemmel, dört-dörtlük, kusursuz	parfait, sans défaut	perfect ; faultless
hêvşandin: paşdestkirin	tasaruf etmek, esirgemek	épargner, économiser	to save ; to economise
hilgê: hilge: çûyina li zozanan	yaylaya çıkma	montée vers les alpages	going to the high summer pastures
dagêr: dager, vegera ji zozanan	yayladan inme	descente des alpages	coming down from the summer pastures
hoç: balolk, balîlûk	dürüm	rouleau, sandwich	roll, sandwich,
kastîn: ji bo se û kûçikan	inlemek	gémir	to groan, to whine

kelefe: mal, gund yan bajarê hilweşiyayî, kavil, xirbe, dêris, wêran	viran, yıkıntı	ruine	ruins
qoş: qoşî, qoşme: beza hespan; ketine qoşê	at yarışı	course de chevaux	horse race
kevezan: gopalê xemlandî yê hêzeran	baston	canne (de bambou)	cane (of bamboo)
hêzeran	bambu	bambou	bamboo
kîp: gelek di ber hev de; em di şahiyê de kîp rûniştîbûn	sımsıkı	étroitement, très serré	very tight, squeezed
kurn: cirna mezin a avê	kurna	bassin d'eau en pierre	stone water basin
lêpok: berdevk, yê ku pê qeşmerî tê kirin	palyaço	clown, pitre	clown
megîran: mehgiran, nebîran, nagîran: jina ku ducanî ye û dilê wê diçe xwarinekê	aşermek	se dit de femmes enceintes qui ont envie de	describes pregnant women's whims or desires
meke: lazût, gilgilê stembolî	mısır	maïs	corn, maize
mêşindar: nîşandar	nişancı	tireur	sharp-shooter
nivatin: mersiye gotin, stranên şînê gotin	ağıt yakmak	chanter une élegie	chant an elegy
parça dil: hêrs, kela dil: parça dilê wî danî	öfke	colère	anger
pelepistûkî kirin: xwe pê şîrîn kirin, melaqî kirin	kendisini sevdirmek	faire du charme; se faire aimer	to be attactive ; to make oneself loved
peranî: revd: peraniya guran	sürü (kurt, it, vs)	meute (loups, chiens)	pack (wolves, dogs)
perseng: berbend, perde, perwa; persenga devê wî tune, ango çi tê ber devî wî dibêje. Bêperseng	pervasız, münasebetsiz	impertinent	impertinent
pînc	tahrik, kızıştırma	incitation	incitement
pînc kirin, pînc dan: nav tê dan	tahrik etmek, kışkırtmak	inciter, exciter, pousser	to incite; to excite; to egg s.o. on
qaşûrk: qelpîk: hûrikên ku ji ber birîna daran dimînin	kereste kırıntısı	copeau	cutting (of wood), chip
qeşirandin: çavê min naqeşirîne	ayırt etmek, kestirmek, farkına varmak	distinguer	to distinguish
qol: îmza	imza	signature	signature
rêj: bi bereket; erdê rêj	bereketli, verimli	fertile, productif	fertile, productive
rozgar: 1) aqûbet, nesîb, qeder; 2) dewran	1) talih, kısmet, kader; 2) zaman, çağ	1) destin; 2) époque	1) destiny; 2) epoch
sarîk: derdanê ji şûşe ku şivan mastê xwe dikinê	çobanların yoğurt ya da sulu yemeklerini koydukları camdan kap	recipient en verre dans lequel les bergers mettent du yaourt, des boissons ou des plats liquides	a glass receptacle herdsmen use for keeping yoghurt ; drinks or liquid dishes
nanê sayî: nanê ziwa, tenê nan	sadece ekmek, kuru ekmek, yavan ekmek	du pain sec, seulement du pain	dry bread ; just bead on its own
semer: sed mî (tenê ji miyan re tê gotin) semerek pez: sed pez	yüz koyun	troupeau de 100 moutons	herd of a hundred sheep
sîs: çîl sipî, piranî ji miyan re tê gotin	bembeyaz	blanc, tout blanc, albinos	white ; completely white ; albino
soron: çilek, nefsek (tenê ji pisîkê re tê gotin); pisîka soron: pisîka çilek	obur (kedi)	glouton (chat)	glutonous (cat)
sût: rengê şîn	mavi	bleu	blue
telalok: kuçikê agir, ku dadidin û di ser re banz didin yan li dorê direqisin	etafında oynanan ateş ocağı	bûcher, feu autour duquel on danse	bonfire
temetîsk: tametîtk: xwarinên xweş	güzel yemekler	mets fins	fine foods ; delicatessen
terewil: hemû heywan	hayvanlar	animaux	animals
teyrede: tilûr: hemû teyr û çûk	kuşlar	oiseaux	birds
nanê tisî: nanê tisî, bê pêxwarin, “nanê tisî pê fetisî”	kuru ekmek, yavan ekmek	pain sec (sans boisson)	dry bread (without drinks)
tolan: holika kûçikan	it ini	chenil	kennel (of a dog)
tomik: tar; mişk dikevine telikê û nikarin jê derên, meriv jî dikevine tomikê	tuzak, hapis	piège, cachot	trap ; prison cell
toxavk: mastê bi rûn; to	sütün üzerinde oluşan çiğ kaymak	crème formée sur le lait	cream on the top of milk
turuş: curet, cesaret	cüret, cesaret	courage, audace	courage ; bravery ; daring
tûzîk: gede	çocuk, oğul	fils, rejeton	son, offspring
filankes xwe nagire bê şahiya me di dewsa xwe de tûzîkê xwe dişîne	şenliğimize gelmiyor, yerine oğlunu gönderiyor	un tel ne vient pas à notre fête il envoie à sa place son rejeton	s.o. is not coming our party and is sending his offspring in his place
xîzge, xîzgeh	kumsal	grève, sablonnière	sandy place, send pit, beach
zarî bûyîn	dili dönmemek, konuşmadan tutulmak	avaler sa langue, rester bouche cousue, ne pas souffler mot	to swallow “one's toungue” ; to keep mum ; not to breathe a word
zendegirtî: ecêbmayî, zendemayî, şaşmayî	şaşkın, hayret içinde olan	stupéfait, sidéré	stupified ; thunderstruck
zûkîn: zûrîn	ulumak	hurler	to howl
zûrbûn: zilbûyin	hayretten donup kalmak	rester bouche bée, être sidéré, épaté	to be speechless ; astounded
agûr	tuğla	tuile, brique en terre cuite	tile ; baked brick
çingil: reşe, şeybûk	korkuluk	épouvantail	scarecrow
gicûce: curekî keviran e, gilover e	iri ve yuvarlak inşaat taşı	grosse pierre ronde de construction	large round stone used for building
kaxçîn: xweliya ku jê kûzika çêdikin	kil	argile	clay
pêpes kirin: binpê kirin, xistin bin piyan	ayak altına almak, ezmek	fouler aux pieds	to trample underfoot
pirçûyê xwe kirin: lêva xwe daliqandin, lêvşor bûn	surat asmak	faire la tête, bouder	to sulk
seqirandin: bêdeng kirin	yatıştırmak, dindirmek	calmer, tranquilliser	to calm ;
seqirîn: guhê min seqirî	dınlenmek, yatışmak	se reposer, se calmer	to rest ; to calm down

Peyvên kurdî-îranî di zimanên cîran de

Di zimanê tirkî de (IV)

Amadekar: Reşo ZÎLAN
Behroz ŞUCAÎ

	fransizî	**îngilîzî**
hafta: *hefte, heftî*, ***far:*** hefte, ***peh:*** hefteg	semaine	week
ham: *xam, xav*, ***far:*** xam	brut, immature, vert	raw, immature
han: *xan*, ***far:*** xan, ***peh:*** xan	caravansérail	caravanserail
hane: *xane*, ***far:*** xane, ***peh:*** xaneg, xanîg, ***part:*** xanîg	maison	house
hanedan: *xanedan (=binemal)*, ***far:*** xanedan	(1) famille; (2) dynastie	(1) family ; (2) dynasty
harç: *xerc*, ***far:*** xerc	mortier, plâtre	mortar, plaster
harman: *xerman (=bênder)*, ***far:*** xermen	aire de battage	winnowing floor
hasta: *xeste*, ***far:*** xeste (=westiyayî), ***peh:*** xesten (=birîndar bûn)	malade	sick, ill
hastane: *xestexane, xeste*, ***far:*** xestetxane	hôpital	hospital
hatun: *xatûn*, ***far:*** xatûn, ***suxdî:*** xwatîn	dame	lady
havan: *hawin, hewan, hewing*, ***far:*** haven, ***peh:*** hawen	mortier	mortar
haya: *heya (=gunik)*, ***far:*** xaye, ***peh:*** xayik, hayik	testiculle	testicle
hayhuy: *hayhûy*, ***far:*** hayhûy	tumulte, confusion	tumult, confusion
hem: *hem, him*, ***far:*** hem	ainsi-que	as well as, and
hemdert: *hemderd, hevderd*, ***far:*** hemderd	compagnon d'infortune	companion of misfortune
hemşehri: *hemşehrî, hemşerî* ***far:*** hemşehrî	concitoyen, originaire de la même ville ou région	fellow citizen ; compatriot
hemşire: *hemşîre*, ***far:*** hemşîre	infirmière	nurse

hendek: *xendeq*, **far:** xendeq, kende	tranchée, douve	ditch, trench
hengame: *hengame*, **far:** hengame	vacarme, tumulte, tapage	tumult, uproar
her: *her*, **far:** her	chaque, chacun	every, each
herrü: *ya herrû ya merrû: ya hero ya mero*	ça passe ou ça casse	to make or break
hezaren: *hezarreng*, **bot:** delphinium consolida	delphinium, dauphinelle, pied d'alouette	delphinium
hır: hır çıkarmak: *xirûcir*	querelle, dispute	dispute, quarrel
hirbo: *xirpo*	grossier, brute	booby, lout, clumsy boorish fellow
hiç: *hîç (=qet)*, **far:** hîç, **peh:** hêç	rien, aucunement	nothing, none
hoca: *xoce*, **far:** xwace	maître	master
hodbehot: *xwe bi xwe*, **far:** xwud be xwud	soi-même	one's self
horoz: *xoroz (=dîk, dîkil)*, **far:** xurûs, **peh:** xiros	coq	cock
hoş: *xweş, xoş*, **far:** xweş, xoş	plaisant, agréable	pleasant, agreable
hor: *xor, xwar, xar, xwehr*, **far:** xwar, **peh:** xwar	méprisable	despicable, contemptible
hoşaf: *xoşav, xweşav*, **far:** xweşab, xoşab	entremets de fruits cuits au sirop	stewed fruit with plenty of juice
hoşbeş: *xweş baş, xweşbêş*, **far:** xoş baş	conversation amicale	friendly chat, friendly discussion
hunhar: *xwînxwar*, **far:** xwînxwar	sanguinaire	blood thirsty
hunriz: *xwînrêj*, **far:** xwînrîz	sanglant, qui fait verser du sang	bloody, causing blood-shed
hurda: *xurde*, **far:** xurde, **peh:** xortek	feraille	scrap metal
hurdahaş: *hûrûxweş, hûrûxiş, hûrxaşan*	vermoulu, en pièces	worm-eaten ; in pieces
huy: *xûy*, **far:** xwûy	caractère, habitude	character ; habit, temperament
hüner: *huner*, **far:** huner, **part/peh:** huner	art, talent, habilité, dextérité	art, skill, talent, ability, dexterity
hünkar: *xwînkar, xunkar*, **far:** xunkar, xûndger	souverain, sultan	sultan, sovereign
incir: *hêjîr, hejîr*, **far:** encîr, engîr, encîl	figue	fig
ibrişim: *hevrişim, hevirmiş*, **far:** ebrîşm	soie	silk
işkence: *şkence*, **far:** şkenc	torture, sévice	torture
kaftan: *xiftan, xeftan*, **far:** xeftan	cafetan	kaftan
kahraman: *qehreman, qareman*, **far:** qehreman	héros	hero
kahkül: *kakul*, **far:** kakûl	mèche de cheveux	lock of hair
kalender: *qelender*	bohème, personne non conventionnelle	bohemian ; unconventional person
kalleş: *qeleş, qelaş*, **far:** qellaş, kellaş	traître, déloyal	untrustworthy ; treacherous
kam: *kam*, **far:** kam	désir, souhait	desire, wish
kama: *qeme*, **far:** qeme	poignard	dagger
kart: *qert*	vieilli, endurci, dur	hard, toughened, aged
kelek: *kelek*	radeau	raft
kelepçe: *kelebçe, kelemçe*, **far:** kelepçe	menotte	handcuff
kelle: *kele, kelle*, **far:** kelle	tête	head
kellepaçe: *kellepaçe (=serûpê)*, **far:** kellepaçe	plat de tête et pieds de mouton	a dish of sheeps trotters
kem: *kêm*, **far:** kem, **peh:** kem	1) mauvais, malicieux; 2) peu, défectueux	1) bad, evil, malicious; 2) few : defective
keman: *keman, kevan*, **far:** keman, **peh:** kemançe: *kemançe, kemençe*, **far:** kemançe	petit violon à trois cordes	small violin with three strings
kement: *kemend*, **far:** kemend, **peh:** kemend	lasso	lasso
kemer: *kember, kinber, kemer, kimer*, **far:** kemer	ceinture	belt
kenar: *kenar, kinar*, **far:** kenar, **peh:** kener	côté, bord	side, edge, border
kene: *gene*, **far:** kene	tique (du bétail)	tick (on animals)
kenger, kengel: *kenger, kengir, kereng*	chardonnette, artichaut sauvage	cardoon, wild artichoke
kepçe: *kepçe, kemçe*, **far:** kebçe, kefçe	louche	ladle
kepek: *kapek, kepek, kapik*, **far:** kepek	son	bran
kereste: *kereste*, **far:** kereste	bois, planche, matériau	wood ; timber, plank
kereviz: *kerewîz, kerefs, kerewiz*, **far:** kerefs, keresis	céleri	celery
kerhane: *kerxane*, **far:** karxane	bordel	brothel
keriz: *karêz, kerîz*, **far:** karîz	crédule,	credulous
kervan: *karwan, kerwan*, **far:** karvan	caravane	caravan
kervanseray: *karwansera, kerwansera*, **far:** kervansera	caravansérail	caravanserail
kese: *kîse, kîs, kîsik*, **far:** kîse	1) bourse; 2) sac, pochette	1) purse; 2) bag
kesek: *kesek, kersek*	botte de terre	clod, lump of earth
keşkek: *keşke*, **far:** keşkek	plat fait de blé bouilli avec de la viande	a dish of wheat stewed with meat
keşkül: *keşkol*, **far:** keşkûl	sébile	beggar's cup
keşmekeş: *kêşmekêş*, **far:** keşmekeş	désordre, trouble, grande confusion	disorder, great confusion
kete: *kade*	galette faite avec de la farine, du beurre et des oeufs	a kind of pancake
kevgir: *kefgîr*, **far:** kefgir	écumoir	skimmer, perforated ladle
ki: *ku, ko, ke*	que, qui	that ; who
kil: *gil*, **far:** gil	argile	clay
kilim: *kilîm*, **far:** kilîm, gilîm	kilim	kilim
kin: *kîn*, **far:** kîn, **peh:** kên	haine, grief	hatred, grudge
kindar: *kîndar*	vindicatif, rancunier	vindictive
kirikit: *kerkît, kergît*	peigne d'un métier à tisser	comb of a loom
kişmiş: *kişmîş, kişmiş*	variété de raisin sans pépin	kind of seedless raisin (smaller than sultana)
kizir, gizir: *gizîr*	lieutenant du chef de village; dignitaire	assistant headman
korunga: *korîgan, qorîngan*	sainfoin	sainfoin
köçek: *koçek*, **far:** kûçek	danseur, danseuse	dancer
köfte: *kifte, kufte*, **far:** kifte	boulette de viande	meat balls
kör: *kor*, **far:** kûr, **peh:** kor	aveugle	blind
köse: *kose, kûse*, **far:** kose	imberbe	beardless
köstek: *kostek*, **far:** kûstik	1) chaîne de montre; 2) chaînes, fers	1) watch chain; 2) fetter, hobble, chains (for prisoners)
köşe: *goşe, koşe*, **far:** gûşe	coin, angle	corner, angle
köşebent: *goşebend*	lame de fer pour fixer les coins	iron hook for fixing corners
köşk: *koşk, koçk* **far:** koşk	villa, pavillon	villa, house
kötek: *kotek, kutek*, **far:** kotek	bastonnade, action de battre	a beating, the act of beating or cudgeling
küçük: *kiçik, qiçik (=biçûk)*, **far:** kûçek	petit	small, little
kükürt: *gogird, gûrd, kifrît*, **far:** gûgird	sulfure	sulphur
külah: *kulah, kuleh*, **far:** kûlah	chapeau conique en feutre, bonnet	conical hat or cap
külünk: *kuling, kuleng*, **far:** kuleng	pioche	pick
küm: *1) kom, kûm; 2) gom*	1) amas, tas; 2) bercail	1) heap; 2) small sheep fold
kümbet: *gumbed, gunbed, kumbed*, **far:** gunbez, gunbed	dôme, voûte, coupole	dome, vault, coupola
küncü: *kuncî*, **peh:** kuncît	sésame	sesame
küp: *kûp*	jarre	earthenware jar
küşne: *kuşne, kizin*	variété de vesce	a kind of vetch (given as folder to oxen)

Hinek lîstikên gelerî

Amadekar : Selam NÛMAN

Lîstikên li derve

Çirr, birr, topşeq, birranê
Çavgirtînk
Tûş
Nikilkê
Xeta
Hingilyo
Qaç
şepiya (goga) qehfikan
Eskerê heval-heval
Ferşanê, tefşok
Kab
Xar

Lîstikên li hundir

Navê
Girrê devan
Fincan
Gustîlk
Heftok
Reci´
Dam
Nehberk
Sêberk
Tilîqûnk

LÎSTIKÊN LI DERVE

Tûş

Ev lîstik bi şev tête lîstin û hola wê gelekî fireh e; taxek (semtek) yan du tax e, gorî lihevkirinê ye. Lîstik ji ber dîwarekî "niqê" dest pê dike. Berî birra Ayê herin xwe veşêrin birra Bê kesekî beza ji nav xwe hildibijêrin û dikin bûk. Piştî qasekê birra Bê dest pê dikin gazî dikin, dibêjin: "Bûka mîra hat, hat....Qazî, miftî beledî hat, hat" û diçin bi hev re li kesên Ayê digerin. Heger çavên wan bi kesekî ji Ayê ket wê biqîrin, bêjin: Tûş û bûka wan dest pê dike baz dide vedigere "niqê", dîwarê ko ji ber hatibû. Dema ko birra Ayê dengê Tûş dibihîsin pey bûkê dikevin, hewl didin wê, berî bigihîje dîwar bigirin. Heger birra Ayê bûk girtin ewê piwanekê bigirin û careke din herin xwe veşêrin, ya na ew ê têkevin şûna birra Bê. Heger birra Bê kirin nekirin kesek ji birra Ayê nedîtin niqteyekê winda dikin û careke din birra Ayê diherin xwe vedişêrin.

Xeta, Malikanê, Kulî-kulî, Çolanê, Teytok

Ev lîstika ha jî navnetewî ye. Du mirov yan du birr dikarin bi xetayê bilîzin.
Awayê wê li nik me bi vî rengî bû: A û B dilîzin. A dest pê dike dilîze. Divê ji çargoşeya yekê dest pê bike, qehfikê xwe bavêje çargoşeya yekê û xwe di ser re çeng bike û bi nikilkê (li ser lingekî) here ya 2an û 3an, û paşê bi herdu piyan here 4an û 5an, 6an bi nikilkê û 7an û 8an bi herdu piyan, û bi vî awayî vegere heta 2an, rahêje qehfikê xwe, xwe di ser 1ê re çeng bike û ji xetayê derkeve. Vêca ew ê qehfikê xwe baveje 2an, qehfikê wî divê bikeve nav çargoşeyê û nere ser xetê, heger qehfik bikeve ser xetê dişewite. Dema qehfik digihîje 4an divê mirov bi nikilkê here heta 6an. Heger qehfik nekeve çargoşeyê dor dibe ya lîstikvanê din, B. Heger dor vegeriya A, ew ê dîsa qehfikê xwe bavêje çargoşeya ko tê de şewitî bû. Piştî çargoşeya 8an lîstikvan ji xetayê, ji aliyê 7an û 8an, derkeve û qehfikê xwe bavêje çargoşeya yekê, heger qehfik li çargoşeyê bikeve ew çargoşe li lîstikvanê din qedexe dibe, divê lingê wî pê nekeve.

Hingilyo, Pilîtanê, Qîtik, Darqîtik, Çiling

Ev lîstik bi darekî mezin qasî kaşoyekî û darikekî biçûk qasî hostekê têtê lîstin. Du alî dilîzin, her alîyek ji 2 ta 5-6 lîstikvanan e. Lîstik du beş e.
Beşê 1ê:
Birra Ayê li ber du kevirên biçûk dest pê dikin. Her yek ji wan darikê biçûk datîne ser herdu keviran û bi darê mezin lê dide. Birra Bê ko li holê belav dibin, hewl didin darikê biçûk li hewayê bigirin, heger girtin dê ew kesê lê xistiye bişewite û bibe dora kesekî din ji birra Ayê. Heger negirtin û darik li erdê ket ew ê yek ji birra Bê darik ji cihê ko lê ketîye bavêje herdu keviran. Heger darik bi qasî dirêjahiya darê mezin nêzî herdu keviran be ew kesê birra Ayê yê li darikê biçûk dabû dişewite. Dema kesê ji birra Bê darik davêje herdu keviran kesê birra Ayê, yê li darikê biçûk dabû li ber keviran dimîne û hewl dide ko li darikê biçûk bide (berî bikeve erdê). Heger lê da û darik bi hewayê ket û hate girtin ew ê bişewite. Heger na ew ê qonaxa(mesafeta) navbera darik û herdu keviran bipîve (Pîvan darê mezin e) û çend dar derkeve ew ji birra Ayê re weko niqte (piwan) dihesibin.
Beşê 2an:
Niqtên kîjan birrê pirtir bin ew dest pê dikin, her yek ji wan sê caran li darik didin. Ji ber herdu keviran dest pê dikin. Darik divêt ramedandî li erdê be û lîstikvan bi darê xwe li guhê darik dide ko bipengize û li hewayê ta jê bê lê bide. Mafê her lîstikvanekî heye ko sê caran mihawele bike darik ji erdê rake. Dema birra Ayê (em ê bêjin ko niqteyên birra Ayê pirtir bûn) karên xwe diqedînin birra Bê dest pê dikin ji cihê dawî yê ko darik lê ketîye, yek bi yek û ber bi herdu keviran bazdidin û bi bazdanê re dibêjin Hingilyoooooo bê ko bihna xwe berdin. Herdu birr bi hev re bi kesê bazdide re bazdidin ji bo wî kontrol bikin, ka bihna xwe berda ya na. Heger bihna xwe berda ew ê raweste û yekî din ji birra wî dewam dike. Heger birra Bê bi vî awayî gihiştin niqê (herdu keviran) bi ser dikevin û dibe dora wan ko li ber herdu keviran bin. Heger na her yek ji birra Ayê li kolîna kesekî ji birra Bê siwar dibe û dibe nik niqê.

Qaç, Tefş, Toş

Qaç (tefş) kevirekî(berekî) pehn e, bi qasî kefa destekî ye. Beşdarên vê lîstikê bi kêmanî ji 3 lîstikvanan in. Lîstikvanek (mak) li ber gogek piçûk (ji kevir e) dimîne, ew gog di orta giroverekê de ye. Berî lîstik dest pê bike her lîsikvanek qaçê xwe ji ber gogê davêje xêzekê (xêza ku lîstikvan qaç jê davêje goga piçûk, ji xêzê ta goga biçûk heye 5-6 metr), xweyê qaçê ji xêzê herî dûr dibe mak. Piştî mak te'yîn dibe dest bi lîstikê dikin. Her yek ji lîstikvanên din qaçê xwe davêje wê goga piçûk, hewl dide ku gogê ji groverê der û dûr bixe, heger bi ser ket wê here qaçê xwe bîne û vegere paş xêzê û herweha lîstikvanên din jî diherin qaçên xwe yên ku li gogê neketibûn tînin û vedigerin paş xêzê. Vêca dema gog ji girovera xwe der dikeve ew lîstikvan ê li ber (mak) wê vedigerîne cihê wê û hewl dide lîstikvanekî bigire berî lingê xwe dayne ser qaçê xwe(yanî lîstikvanên li nav xêzê û qaç). Heger lîstikvan lingê xwe danî ser qaçê xwe nabe mak (pawanê gogê) îşê xwe jê bîne. Ew kesê lingê xwe daniye li ser qaçê xwe li hêviya gog ji grovera xwe der bikeve dimîne ji bo karibe rahêje qaçê xwe û vegere xêzê. Ew kes ê ku lingê xwe daniye li ser qaçê xwe dikare bê ku destên xwe bi kar bîne qaçê xwe dayne li ser rûyê piyê xwe û bilind bike û bi destên xwe bigire, heger qaç ji destê wî ket ya nikaribû qaç bigirta firset ji pawanê gogê re dibe ko pey keve, wî berî bigihîje xêzê bigire. Bi girtina lîstikvanekî pawanê gogê rizgar dibe û yê girtî dikeve şûna wî.

Şepiya (goga) Qehfikan

Lîstik ji 8-11 qehfik, şepiyek (gogek, gelek caran ji paç û terîşan bû) biçûk (qasî şepiya tenîsê ye) û du birr lîstikvanan e. Xêzekê dikişînin û qehfikan datînin li ser hev. Xêz bi qasî 3-4 mitran dûrî qehfikan e. Heger birra Ayê li nik qehfikan bin ew ê Bê, yek bi yek şepiyê (gogê) bavêjin qehfikan, hewl bidin wan ji ser hev bixînin. Heger kesekî ji birra Bê qehfik nexistin ew ê herin têkevin şûna birra Ayê li ber qehfikan bimînin. Heger lîstikvanekî ji Bê qehfik bi şepiyê (gogê) ji ser hev xistin ew ê kesên Bê herin qehfikan daynin li ser hev, di vê demê de birra Ayê diherin pey şepiyê (gogê) dikevin, digirin û davêjin kesên birra Bê, û her kesek ji birra Bê şepî lê bikeve dişewite û ji lîstikê derdikeve. Heger birra Bê bikêrhatî bin û karibin qehfikan daynin li ser hev berî bişewitin bi ser dikevin û niqteyekê qazanc dikin, ya na ew ê têkevin şûna birra Ayê û bibin pawanên qehfikan.

Ferşanê, Tefşok

Lîstikvan ji xêzikekê ferşên(qaçên) xwe davêjin pakêtn(kerton, qutî) vala yên çixaran. Pakêtan di nava giroverekê de datînin li ser hev û niqteyan(piwan) didin her pakêtekê. Vêca her pakêtek ji giroverê derdikeve niqteyên wê didin xweyê ferş.

Eskerê heval-heval

Du birr dilîzin. Birra Ayê xwe vedişêrin û birra Bê diherin li wan digerin. Divê birra Bê hemû kesên birra Ayê bigirin ji bo bi ser kevin. Birra Ayê jî divê herin destên xwe li niqê bixin.

LÎSTIKÊN LI HUNDIR

Fincan

Zivistanê gundî bi vê lîstika ha li hundiran dilîzin. Du birr dilîzin. Birra Ayê 7 fincanan li ser dev li ser tebekekê datînin û gustîlkekê diêxin bin fincanekê ji wan 7 fincanan. Vêca birra Bê divê pê derêxînin ka gustîlk di bin kîjan fincanê de ye, heger cara yekê pê derêxistin hingê tebek dibe ya wan, yanî ew tebekê digerînin. Heger birra Bê rahişt fincana yekê bi mebesta gustîlkê û gustîlk ne di bin de bû deh niqte jj wan kêm dibin, lê dikarin xwe ji 10 niqteyan rizgar bikin (xwe bişon) dema karibin fincaneke din pûç bikin(bêjin ko gustîlk ne dibin wê fincanê de ye). Heger gustîlk di bin wê fincanê de derket 6 niqteyên din ji wan kêm dibin û birra Ayê ji nû ve tebekê digerîne.
Li hin deverên din bi awayekî hêsantir dilîzin. Birra Ayê 12 fincanan datînin li ser tebekê û birra Bê divê pê derxînin ka gustîlk di bin kîjan fincanê de ye, heger pê derxistin tebek dibe ya wan, ya na ew ê Birra Ayê dîsan tebekê bigerînin û niqteyekê qezenc dikin.

Gustîlk, gustîranê

Lîstika Gustîlkê jî hema hema wekî lîstika fincanan e. Endamê her birrekê palên xwe didin dîwarekî û beramberî hevudu rûdinên. Herdu birr li hev dikin ko sonda wan bi tiştekî be(li nik me bi Sobê bû). Sond ne bi Xwedê bû ji bo sonda wan dema ne rast derkeve li wan nekeve û gunehkar nebin. Birra Ayê dest pê dikin gustîlkê li nik yekî ji birrê vedişêrin, dema vedişêrin cilikekê yan perdakê bi ser xwe de dadikin û piştî gustîlkê vedişêrin wê cilikê yan perdê davêjin. Vêca birra Bê divê pê derêxînin ka gustîlk bi kê re ye. Birra Bê dikarin yekser texmîna xwe bêjin ko gustîlk bi sobê li nik X e. Heger rast derket birra Bê niqteyekê qezenc dikin û dibe dora wan, heger na birra Ayê niqteyekê qezenc dikin û careke din gustîlkê vedişêrin. Bi awakî din birra Bê dikarin kesên birra Ayê yek bi yek pûç bikin ta kesê gustîlk pê re ye dimîne.

Heftok, Pêncoke, Pêncokanê, Pênckevir, Delo

Kevirê lîstika Heftokê şayik, qasî xarekê biçûk e, lê ne wekî xarê girover e.
Gelek cûreyên lîstika Heftokan hene. Yek ji wan bi vî awayî ye:
Du kes bi 5 heftokan dilîzin. X dest pê dike, her pênc heftokan diêxe destekî û bi teliya mezin û ya nîşandanê heftokekê digire û davêje jor, bi avêtina wê heftokê her çarên din datîne erdê, divê heftok a li hewa berî bikeve erdê bigire. Heger ew heftok ne girt dişewite û heftokan dide Y. Ji xwe heger girt ew ê dewam bike û heftokê careke din bilind bike û bi avêtina wê re rahêje heftokekê ji her çar heftokên din û bi vî awî radihêje her çar heftokên xwe, pêşî yek û yek(bela), dido û dido(doko), sisê û yek(sêko) paşê her çar bi hev re(tepo). Paşê her pêncan bi hev re û bi her du destan davêje ser pişta destên xwe, nabe yek ji wan bikeve. Pişt re wekî destpêkê çar heftokan li erdê belav dike, tiliya nîşandanê ya destê din datîne ser ya ortê û bi tiliya mezin re kevanekî çê dike û datîne ser erdê (qilo) û yek bi yek bi avêtina heftokê ber bi jor ve heftokên din bi wî kevanî re derbas dike. Heger lîstik bê şaşî xelas kir cezayê Yê dibe Qirincok(meqesok), mîkutok û şiyatok. Y kefa destê xwe datîne erdê û X bi avêtina heftokê re qirincokekê ji pişta destê wî dide, û pişt re mîkutekî yanî bi kulma destê xwe lê dixe. şiyatok bi xwe ne ceza ye, lê piştî qirincok û mîkutan X pişta destê Yê miz dide.

Reci`, Lîstika şivanan

Du lîstikvan dilîzin. Du rêz kortik çêdikin, her rêzek ji 9 kortikan e. 95 reci` in. Reci` kevirek biçûk, şayik û rengîn e. Cilekekê davêjin bi ser kortikan de da ku reci` gemar ne bin. Her lîstikvanek bi 45 reci`an dilîze. Pêşî 5 reci`an diêxin her kortikekê û dest pê dikin reci`an bi dorê digerînin. Heger du reci` di kortikekê de bimînin dibin para yê ku reci`an digerîne. Herweha derdê her lîstikvanekî ew e ku nehêle firseta mayîna du reci`an di kortikekê de ji ê dî re çêbibe.

Girrê devan

Ev lîstik, wek lîstika navê a hêzê ye. Du lîstikvan xwe li ser erdê radimedînin, serê her yekî ji wan li alê linên ên din e. Her yek lingekî (eynê lingên, ê rastê yan jî ê çepê) bilind dike û herdu lingan li hev badidin. Vêca her yek hewl dide ku lingê ê din daxîne erdê.

Devoka Botan

Amadekar : Cemal ONURSAL

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
badan, çerx kirin, viz kirin, doş kirin, zivirandin	çevirmek	faire tourner, tordre, pivoter	to turn, to turn round, to rotate, to spin
behs kirin, çêl kirin, qal kirin, kad kirin, gilî kirin	bahs etmek	parler, évoquer, traiter de, mentionner	to talk (about), to mention, to treat (of subject)
behs: mijar	bahis	sujet, matière	topic, subject
bejinbûst: pot, poto, kindiz, qambihost, bejinbihost, bocî	cüce	nain	dwarf
berav: perav: lêva avê; beravê çem	sahil, su kenarı	rive, rivage	shore, coast, bank
berezava: birazava, şoşbîn	sağdıç	garçon d'honneur	bridegroom's best man
bersifk:	veranda	véranda	veranda
bûç lêdan: qoç lêdan	kafa vurmak	donner un coup de tête	To give a head-but
cem: ferd, cemb, ta	yükte her iki çuvaldan biri	grand sac en poils de chèvre	large goatskin bag
çarîk: hîzar, çarşev, eba	kadın çarşaf	tchador	chador
çeltik: çentik, tûrik, xilîdank	kıldan yapılan ve omuza asılan çanta	sacoche en poils de chèvre	a bag made of goat hair
çikilandin: çikandin, nikandin	dikmek	planter	to plant
çîçûk: çêlik, çêçik	civciv	poussin	chick
çîk: çîk dan, çîk ket lingê min	kısa süren yoğun sızı	douleur vive de courte durée	acute but short-lasting pain
çilêçilê: pelçimok; pîrçemek, pêrçenk, perçemûk, şevşevoh, şebşebk, baçîmêlk, şevrevîng, çekçekûle, balçêmk, şibşibêlok, şebşebotk, pêçermik, , pêlçemek, şevekur, şivînek, pelsînik, pêrcemk, perçem, boçermik, şebpare, bêrçenk, baçermok, balçermok, çil, çilî, çilî çilî	yarasa	chauve-souris	bat (animal)
dayin	dadı	nourrice	child's nurse
dehfik: dafik, reşbend	kuş tuzağı	piège à oiseaux	bird-trap
deng dan: deng vedan, alan dan, vebeyîn	yankı vermek, yankılanmak	résonner	to echo; to resound
dêşîr	süt anası	mère de lait, femme qui allaite un bébé qui n'est pas le sien	wet nurse
dil bûrin: dil bihurîn, dil xewrîn, ji xwe veçûn, dil xerbilîn, dil ji bîr çûn	baygınlık geçirmek	défaillir, se sentir mal	to feel faint, to be overcome
dimûhr: peşkreş	uğursuz	qui portemalheur, oiseau de malheur	ill-omened, inauspicious
ecûze: ecûzpîr, pîrasêr, pîrebok, cadû, cazû, pîrhevî	cadı	sorcière	witch
fihêt: şerm,, fedî, eyb fehêt, heya	utamç	honte	shame, bashfulness
fiş: fişe, tewş	abes, nafile, saçma	vain, futile, absurde	futile, vain, absurd
fît dan, sîr dan, fitne dadan, pînc kirin, nav lêdan, gijgijandin	kışkırtmak, tahrik etmek,	exciter, inciter, instiguer	to instigate, to excite, to incite or plot
fitîl: petîl, pilte, pilta	fitil	mèche	wick
girgire: giregir	ileri gelenler	notables, personnages importants	leading citizens, important public figures
girş: kêran	kiriş	poutre	beam
gulîvank: gulifank: kelef, gac, peng, penge	iplik çilesi	écheveau	hank, skein (of thread)
gûvik: kovik	huni	entonnoir	funnel
haval: heval	arkadaş, yoldaş	camarade, ami, compagnon	comrade, friend, companion
hogir	can arkadaşı, kafadar, yakın dost	ami intime, copain	intimate friend, like-minded person
helandin: buhujandin	ertimek, çözmek	faire fondre, dissoudre	melt, dissolve
helîn: buhujîn	erimek, çözülmek	fondre, se dissoudre	to melt, to dissolve, to melt down
heskû: hesk	kepçe	louche	ladle
hewdel: hevdal	bulamaç	bouillie à base de farine et de raisiné à l'usage des parturientes	thick porridge made with flour, butter and syrup or raisins
heyf: tole	intikam, öc	vengeance	vengeance
hinda kirin: winda kirin, berze kirin	kaybetmek, yitirmek	perdre	to lose
hinda bîn: winda bûn, berze bûn	kaybolmak	se perdre, être perdu	to get lost
hinne: xena, hene	kına	henné	henna
hîlet: taqet	takat	force, énergie	strength, energy
hûsandin: hêsan kirin, sûn, tûj kirin	bilemek	aiguiser, affûter	to sharpen, whet, grind
jinbî : jinebî	dul kadın	veuve	widow
jirmam: jinmam	amca karısı	la femme de l'oncle paternel	wife of paternal uncle
jixal: jinxal	dayı karısı	la femme de l'oncle maternel	wife of maternal uncle
kadik	peynirli pide	pain fourré au fromage	bread stuffed with cheese
keçxal: keçxaletî	dayı kızı	cousine, fille de l'oncle maternel	maternal uncle's daughter
kincik: potir, paç, kincir	bez parçası	pièce de toile, de tissu	piece of material, of cloth
kitik: pişîk, kêtik, pisîng, pişîle	kedi	chat	cat
kurh: kûre	ateş ocağı	four, fournaise	furnace, oven
kurha vira: kûra viran	yalan küpü	bonimenteur, qui ment comme il respire, mythomane	pathological liar
kûx: kokel	ağıl	cabane, hutte	hut, cabin, shed
kuleh: kulî	çekirge	sauterelle	grasshopper
kûlîk: holik, kepr	çardak	treille, tone	trellis, bower
kundê kûr: kundû kor, bûm, kund	baykuş	hibou, chouette, duc	owl
liqayê hev hatin: rastî hev hatin, pêrgî hev hatin, li semta hev hatin, bi ser hilbûn	karşılaşmak	rencontrer qn, croiser	to meet (s.o.), to encounter
maldemayî: dimaldemayî; keça dimaldemayî	evde kalmuş (kız)	vieille fille: qui n'a pu quitter le foyer paternel	spinster ; old maid
malxezur: malxezûr, xezûran	kayınıgiller	belle-famille; les parents de l'épouse	in-laws, wife's parents
mastê keyandî: dewê kilayê, dewê keyandî	yayık yoğurdu	petit-lait de baratte	butter-milk
meqeş: kefgîr	kevgir	écumoire	skimmer, perforated ladle
meşrebe: avkîne, parç, şemşaq, sirahi	sürahi	carafe	decanter
metqeb: xişab	matkab	perceuse	drill , auger
nalîn, nalenal kirin	inlemek	gémir	to moan, to groan
nesil: nifş, cîl	kuşak, nesil	génération	generation
pêçandin: pêçan	sarmak	emballer, rouler, emmailloter, envelopper	to wrap up, to bandage, to swaddle
alandin: lefandin	dolamak	enrouler, entourer, ceindre	to wind, to wrap around, to roll up
alîn: liyan, lefîn, ji kê reviyam, lê aliyam	dolanmak	s'enrouler, s'enlacer, éteindre, prendre dans ses bras	to hug, to clasp, to take into one's arms
pê êxistin: pêxistin, vêxistin, hil kirin	yakmak, tutuş turmak	allumer	to light (lamp, fire, pipe)
pê guhartin: tiştek bi tiştek din guhartin	değiş tokuş etmek	troquer, échanger	to barter, to exchange
pirtik	kuş tüyü	plume	feather
puşî: pêşî: mimisk	sivri sinek	moustique	mosquito
qazid: qasid: peyamber	elçi, mesaj götüren	messager	messenger
qazûqeder: keskesor, heftreng	kuşağı	are-en-ciel	rainbow
qedemge: daşir, edebxane, destavxane, avrêjxane, avdestxane, çolik	yüznumara, tualet	toilettes, w.c.	toilets, rest room, w.c.
qehirîn: xemgîn bûn	üzülmek	éprouvrer de la peine, avoir du chagrin, être triste	to be sorry, to feel sorry
qereşanî	duvak	voile nuptial, voile de la mariée	bride's veil
qevastin: qebastin	atlamak	sauter, passer au-dessus de	to jump, to skip, to pass over
qirçandin	çatırdatmak	faire craquer	to be irresistible
qupçe: bişkok, bişkoj, kespir, qumçe, bişkote	düğme	bouton	button
qûbqab: qabqab	takunya	sabot (chaussure en bois)	a clog
qûçxane: qûşxane, quşxane	tencere	casserole	saucepan
razan: nivistin, raketan, ramedan, xew kirin	uyumak	dormir	to sleep
razandin	uyutmak	faire dormir	put to sleep
recifîn: ricifîn, rihilîn	titremek, titreşmek	trembler, frissonner, tressaillir	to tremble, to shiver, to quake
rewde: kom, birr, qefle	küme, gurup	groupe, bande, nuée	group, gang, host
rêkirin: bi rê kirin, verêkirin, şandin, hinartin	göndermek, yollamak	envoyer, expédier	to send
rihsivik: cansivik, xwînsivik	tezcanlı	agile, vif	agile, nimble
risasî: zirincî, qirşûnî	kurşun rengi, kurşuni	gris, gris de plomb	lead colored, gray

Ferhenga partî-kurdî (II)

Amadekar: Behroz ŞUCAÎ

partî	kurdî	tirkî	fransizî	ingîlîzî
çar	çar, çare	çare, çözüm	solution, remède	solution, remedy
çefar	çar	dört	quatre	four
çefardes	çardeh	ondört	quatorze	fourteen
çeman	zeman	zaman	temps	hour, time
çer	çer-; çêr-	ot ; otlamak	paître	graze
çeraẍ	çire, çira	çıra	lampe	lamp
çewaẍan	çawan	nasıl	comment	how
çuhrbad	çarpê	dört ayaklı	quadripède, animal	quadruped, animal
çwend, çond	çend	kaç, ne kadar	combien, quelques	as much as, how many
çihreg	çihre, çehre	çehre, yüz	face, apparence	face, appearance
çîn-	çin-	biçmek, derlemek	collecter, recueillir	collect, gather, pick
çiş	çîk, çişt, tişt	şey	chose	thing
çuhrom	çarem	dördüncü	quatrième	fourth
dadwar	dadwer	yargıç	juge	judge
dameg	davik, dave, dav	tuzak	trappe	trap, snare
dendan	dindan, diran, didan	diş	dent	tooth
derd	derd	dert	peine, souffrance	pain, suffering
drafş	direfş, direwş	bayrak, sancak	bannière, drapeau	banner, flag
derẍ	dirêj, derx	uzun	long	long
droẍ	direw, derew, dro	yalan	mensonge	lie, deceit
druşt	≠ durust, dirust	hepsi, tam, iyi	tout, bien	whole, well
draxt	drext, dar	ağaç	arbre	tree
des	deh (dimilkî: des)	on	dix	ten
desom	dehem (dimilkî: desim)	onuncu	dixième	tenth
deşt	deşt	ova, çöl	plaine, désert	plain, desert
dwades	diwazdeh, dozdeh	on iki	douze	twelve
dûd	dû	duman	fumée	smoke
dojex	dojeh, dûzex	cehennem	enfer	hell
dûr	dûr	uzak	loin	far
dîdem	dîdem	taç	guirlande	crown of flowers, garland
dijwar	dijwar	güç, zor, güçlük	difficile, difficulté	harsh, hardship
dêm	dêm	yüz	face	face
dên	dîn	din	religion	religion
dênawer	dîndar, dînwer	dindar	religieux, croyant	religious, devout
dêw	dêw	dev	demon	demon
ferrax	fireh	geniş	large, vaste	broad, spacious
fremon	ferman	ferman	ordre, injonction	command, unjunction
frêşteg	firişte, firiştex	melek	apôtre, ange	apostle, angel
gendag	gend, genî	kokuşmuş	pourri, putréfié	stinking, foul
gund	≠gund	ordu, ordugah	armée, camp militaire	army, army camp
gyang	giyan, can	ruh	âme	soul
gyanwar	giyanwer	ruhlu, canlı	vivant	soul-possessing, living creature
gêhan	cîhan	dünya	monde	world
girw-	gir-	tutmak	prendre, saisir	take, seize, grasp
gezn	gence, gezn, xizne	hazine	trésor	treasure
hembend	hembend	hapishane arkadaşı	compagnon de prison	fellow captive
hem	hem, hev	ortak	com—	—mate
hencam	encam	bitirmek, tamamlamak	finir, complèter	finish, complete, fulfill
hrê	dimilkî: hirê	üç	trois	three
huner	huner	marifet, beceri	talent, vertu	virtue, skill
hişt	hişt	bırak	laissé	left (past of leave)
jehr	jehr	zehir	poison	poison
jehrên	jehrîn, jehrî	zehirli	empoisonné	poisonous
jeman	zeman	zeman	temps, heure	time, hour
jen	jin	kadın	femme	woman
jîr	jîr	akıllı, zeki	intelligent, sage	intelligent, wise
jirîft	jîrî, jîrtî	zeka, zekilik	sagesse, intelligence	wisdom, intelligence
jîwehr	jiyan, jîn	hayat	vie	life
kar	kar	iş	travail, acte	work, deed
karwan	karwan	kervan	armée en marche, armée	army on the march, army
kedeg	ke- (kebanî)	ev	maison	house
kehrêz	karêz	kanalizasyon	canalisation	underground channel
kenîg	keç, (dimilkî) keynek	kız	fille, mademoiselle	girl, maiden
kedixweday	kedxweda	ev sahibi	maître de maison	master of the house
kuşt	kuşt	öldürdü	a tué	has killed
kên	kîn	kin	vengeance, revanche	vengeance, revenge
kîfşer	kişver	bölge, ülke	région du monde	region of the world
lerz	lerz-	titremek	trembler	tremble
mah	meh	ay	mois	month
man	mîn-	kalmak	rester	remain, stay, dwell
masyag	masî	balık	poisson	fish
merd	mêr	erkek	homme	man
merdohm	meriv	insan, halk	peuple, gens, humanité	mankind, men, people, humanity
merẍ	mêrg	çayır	prairie	meadow

partî	kurdî	tirkî	fransizî	ingîlîzî
meren	mirin	ölmek	mourir	to die
mes	mezin	büyük	grand	great
mesader	mestir, mezintir	daha büyük	plus grand, plus âgé	greater, older
mest	mest	sarhoş	ivre, intoxiqué	drunk, intoxicated
muhr	muhr, mohr, mor	mühor	sceau	seal
muhreg	movik	omur	vertèbre	vertebra
mujdeg	mizgînî	müjde	bonne nouvelle, message	good news, message
murẍ	mirîşk	kuş	oiseau	bird
murẍarîd	mirwarî, mirarî	inci	perle	pearl
mey	mey	şarap	vin	wine
mêẍ	mij	sis	brouillard	mist
mêhman	mêhvan, mêvan	konuk, miafir	hôte	guest
mihrban	mihriban	rahman, merhametli	clément	kind, kindly
mêş	mêşin	koyun	mouton	sheep
mêx	mîx, mix	çivi	clou	nail, rivet
nafeg	nav, navik	orta, merkez	centre, milieu	centre, middle
nam	nav	ad	nom	name
naz	naz	naz	plaisir, désir	pleasure, delight
nazag	nazag, nazik	nazlı	grâcieuse, délicate	graceful, delicate
niẍad	niyaz	dua, dilek	prière, obéissance	prayer, obedience
nigar	nîgar	nakışlamak, resimlemek	peindre, dessiner	paint, draw
naẍn	nan	ekmek	pain	bread
nehum	nehim, nehem	dokuzuncu	neuvième	ninth
nemaj	nimêj, nivêj	namaz	obéissance	obedience
nimay	nimîn-	gösterme	montrer, démontrer, manifester	show, demonstrate
ner	nêr	eril, erkek	mâle	male
newag	niwa, newa	hava, melodi	mélodie, air	melody, tune
noxzad	nûza	yeni doğmuş çocuk	nouveau-né	newborn
nêmroj	nîvroj, nîvro	güney	sud	south
nîşan	nîşan	işaret, nişan, sancak	bannière, signe	banner, sign
pad	pê	ayak	pied	foot
pedẍirw-	pejir-(andin)	kabul etmek, almak	accepter, recevoir, prendre	accept, take, receive
pedîj	dij	karşı, zıt	contre, opposé	opposed to, against
pedixşah-	padişah	padişah	ayant le pouvoir, qui règne	have power, rule, reign
pedwend	pêbend, pêwend, peywend	bağ, ilişki	lien, connection, attache	connexion, clamp
penc	pênc	beş	cinq	five
perjar	=perjîn, pejan, perja, perçîn, pêjan (=sênc)	yasak	prohibition	prohibition
perwerz	perwerî	besleme	nourriture	nourishment, food, nurture
peryaj	pîroz	zafer	victoire	victory
peş	paş	sonra	après	after, then
peşêman	poşman, peşîman	pişman	pénitent	penitent, regretful
pewaj	paqij, pakij	temizlemek	purifier	purify
pewag	pak	temîz, pak	pure, sacré, saint	pure, holy
pur	pir	çok	beaucoup, totalement	much, very, completely, wholly
pîl	fîl, (dimilkî: pîl)	fil	éléphant	elephant
pilleg	pille, pîlekan, pêlekan	basamak	autel	stepped altar, altar
pêş	pêş	ön	avant	before
ruwan	rewan	ruh	âme	soul
robas	rovî	tilki	renard	fox
roj	roj	gün	jour	day
rojanîg	rojanî	nurani	lumineux	luminous, bright-faced
rojeg	rojî	oruç	jeûne	fast-day, fast
roşn	roşn, rohnî, ronahî	parlak, ışıklı	brillant, lumineux	bright, brillant
roşnîft	rohnî, ronahî	ışık	lumière	light
rêxt	rêht, rêt	döktü	versé	poured
saj	saz	yapmak, kurmak, hazırlamak	préparer, faire	prepare, make
sed	sed	yüz	cent	hundred
safsêr	şimşîr, şûr, simşêr	kılıç	épée	sword
snaj	ajne	yüzmek	nager	swim
ser	ser	yüz, üst	tête, dessus	head, above
sray	strê—	türkü söylemek	chanter	sing
serheng	serheng	önder, kaptan	leader, capitaine	leader, captain
srod	sirûd	şarkı, marş	chant, hymne	song, hymn
suxreg	sor, suhr, sur	kırmızı	pourpre	purple
sext	sext	sıkı	comprimé, dur	compressed, pressed
sisteg	≠sist	kırılmış	brisé	broken
sêweg	sêwî	öksüz	orphelin	orphan

Stranên folklorî

Amadekar : M. Emîn NAROZÎ
Mahmûd LEWENDÎ

Ji strana Gewre Xatûnê Ev stran di sala 1993 an de ji aliyê dengbêjekî hêla Midyadê, aliyê Torê ve, hatiye gotin.

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
a : belê, erê, e	evet	oui	yes
bera: bila, bira		que	which ; that
berbûrîk; berbûdî, berbûrî, berbûkî	(1) dügun esnasında geline refakat eden ve aynı zamanda ona danışmanlık yapan yaşlı kadın; 2) damadın evinde gelinin ilk duvağı açıldığında erkek çocuğu olması dileğiyle gelinin kucağına oturtulan erkek çocuk	1) dame accompagnant la mariée pendant les festivités de mariage et lui servant de conseillère; 2) garçonnet que l'on fait asseoir sur le genou de la mariée chez le marié avec le souhait qu'elle mette au monde un garçon	1) matron of honour (the bride's advisor during the ceremonies); 2) small boy placed on the bride's kneess upon her arrival the bridegroom's home with the hope that she will bear a son
bergîl: bergîr, bargîr	beygir	cheval de trait, cheval de labour	packhorse
benzîn: benzînk, binzîn	at eğerinin altına serilen örtü	couverture qu'on met sur le dos du cheval sous la selle	saddle cloth
beş	alnının bir kısmı asıl renkten farklı olarak beyaz olan	animal qui a une tache blanche sur le front	an animal with a white mark on its forehead
bêzirav	ödlek, korkak	poltron, lâche	coward
bi ser de girtin	baskın yapmak, hücum etmek	surprendre, faire un raid	surprise ; make a sudden raid
bi xaranî: bi xaran	süratle, hızla	à toute vitesse	at full speed, quickly
bi xweşkayî: bi xweşikî, bi xweşî	güzellikle, hoşlukla	gentiment, poliment, sans violence, en douceur	gently, politely
bitir: gewî, betran	şımarık, küstah	gâté, insolent	spoiled, insolent
çal: hespê ku çend pêyên wî spî ne, hespê çal	alaca; elleri ve ayakları beyaz olan at	cheval qui a des pieds blancs	horse with white socks
çapa dev: qeysa dev	ağız ölçüsü, ağız genişliği, hacmı	largeur de la bouche, béance de la bouche	wide mouthed
celew: lixab, lixav, rişme	yular	bride	halter ; bridle
ciwanîk: canî, cahnî, ciwanî	tay	poulain, pouliche	foal
dahm: dam, tern, teng, şûn, cîh	yer	place, lieu	place, spot
dalî: diyarî, hafa	huzuruna, karşısına	en face de, en vue de	in the front of, in view of
darrim: darê rimê	kargı sapı	manche de lance	shaft of spear or lance
dayî	verilmiş, sözlü kız	promise, fiancée	fiancé, betrothed (fem)
destûrdayî	izinli, müsadeli, icazeli	qui a la permission, autorisé	authorised, who has permission
haho: eman	aman, vay	de grâce ! au secours ! oh là !	mercy ! help !
halo: wilo, weha	öyle, böyle, şöyle	ainsi	so ; thus
heçî: herçî	ise, gelince	quant à, en ce qui concerne	as for
hêde: bise, raweste	bir dur, dur, bekle	attends, un instant	wait a minute
hesanî: hêsanî, asanî, rehetî	kolaylık	facilité	facility ; ease
bi hesanî	kolaylıkla	facilement, aisément	easily
hinês: henese, nefes	soluk, nefes	souffle, expiration	breath
hor: horehor, navtêdan	kışkırtma	incitation	incitement
indeko: endeko	kokulu bir yonca türü	variété de mélilot	variety of balm
ji xewê hilşenîn	uykudan sıçramak	sursauter, se réveiller brusquement	jump ; wake up with a start ;
kêra rimê	kargı ucu, mızrak ucu	lame de lance, tête de lance	spearhead or lancehead
lawik: kilam, stran	ezgi, aşk ezgisi	chanson, chanson d'amour	song, love song
livîn: lebitîn	kımıldamak, hareket etmek	bouger, se mouvoir	to move ; to get moving
livandin: lebitandin	kımıldatmak, hareket ettirmek	mouvoir, faire bouger	to get s.o. moving
nefes jenîn	kalbi atmak, nefes alıp vermek	battre (le coeur), respirer	to beat (a heart) ; to breathe
hewandin: (bihewîne!)	1) barındırmak, yerleştirmek; 2) yatıştırmak	1) abriter, héberger; 2) calmer, tranquilliser	1) to shelter , to lodge s.o. ; 2) to calm ; to set at ease
hewîn (bihewe)	1) barınmak, yerleşmek, durmak; rahat etmek, rahat durmak	1) s'abriter, être hébergé; 2) se calmer, s'arrêter	1) to take shelter ; to be lodged ; 2) to calm oneself ; to stop oneself
hewî, hewînî, hewtî	sabır	patience	patience
hewiya min nayê	sabır edemiyorum, sıkılıyorum	je m'ennuie	I am bored
pêbelûk, pêbabûlk: zengî, zengo, rikêb	üzengi	étrier	stirrup
pelik nan: perçeyek nanê sêlê	bir parça saç ekmeği	un morceau de pain	a piece of bread

Penîr

Amadekar : EIÎŞÊR

Berî ku em behsa cureyên penîr bikin, ez dixwazim di vî warî de bi awayekî gelemperî behsa çend noqteyan bikim.
Li vir, em cureyên penîr ên ku em ê behis bikin, ew cure ne ku di civata kurdî ya klasîk de hatine çêkirin û niha jî gelek cureyên wan tên dîtin. Îro îhtîmal e ku li gor pêşveçûna teknîkê û guherîna civatê hin cureyên din jî bên çêkirin, lê di dereceya yekê de ew ji me re ne ewqasî girîng in. Ji ber ku îhtîmala windabûna navê wan û awayê çêkirina wan ne di xeterê de ne.
Li piraniya navçeyên Serhedê û gelek ciyên din ên Kurdistanê, penîr li gor pincar an giyayê ku dikin navê, tê bi nav kirin. Li hinek ciyan jî li gor helandin an şikil û biçimdanê nav lê tê kirin. Ji bilî van, ew li gor şîrê tê bikaranîn jî tê bi nav kirin. Penîrê herî normal ji şîrê biharê tê çêkirin. Ji ber ku şîrê biharê kêmrûn e. Ji şîrê madekan penîr nayê çêkirin, ji ber ku gelek têrrûn e û ne ekonomîk e jî.
Penîr ji şîrê nîvgermokî tê çêkirin. Şîrê bê kelandin hêvînê nagire. Li gelek ciyan dema ku şîr tê dotin, di eynî esnayî de tê hêvîn kirin. Ji ber ku germaya şîrê nû hatî dotin têra hêvîngirtina wî dike.
Ji bo penîrçêkirinê malzemeyên pêwîst ev in :
1) Şîr : ji hemû cureyên şîr penîr çêdibe. Em ê li xwarê lib û lib behsa kalîteya penîrê ku ji kîjan şîrî çêdibe bikin.
2) Hêvîn : berî ku li dermanxaneyan hêvînên hazir hebin, ew li malan dihatin çêkirin. Ew melzemeyên ji bo çêkirina hêvînê tê bi kar anîn ev in :
Paç an **dîzik :** mezinahiya wê li gor mîqtarê hêvîna bê çêkirin. Em ê li vir ji bo pîvanê paça du lîtreyî bi kar bînin.
Firişk : firişka berxên sava yên hê giya tam nekiribin. Firişka wan tê derxistin û hişk kirin û ew heta dema pernîrçêkirinê tê parastin. Li gor pîvana me ya jorê, pêwîstî bi du firişkan heye.
Şeba spî : kevçikekî xwarinê.
Xwêya lîmonê : kevçikekî xwarinê.
Hejîr : Hewce ye bê perçiqandin û pişt re têkin navê. Sê lib.
Şekir : sê kevçikên xwarinê.
Ev melzemeyên han hemû bi hev re dikin nav dîzekê yan paçekê ku ji axê hatibe çikirin. Piştî du hefteyan xwelêgirtinê, ji vê melzemeyê hêvîn çêdibe. Pîvana bikaranîna hêvînê jî ev e : ji bo tenekeyek şîr çar kevçikên xwarinê hêvîn tê bi kar nanîn. Dema ku hêvîna di paçik an dîzkê de kêm be, em bêjin nîvê wê bê bi kar anîn, êdî hewce nake mirov melzemeyên ku me li jorê behsa wan kirin, bi kar bîne, tenê mirov ava penîr li ser zêde dike. Yanî ew ava ku li ser penîrê hêvînkirî berhev dibe, tê bikaranîn.
3) Parzon : Ji perçeyê wek laçikan tenik tê çêkirin. Parzonên mezin ji sê çar mêtroyan û yên piçûkên adetî jî ji mêtroyekê çêdibe.
4) Pîncar an **giya**yê mirov bixwaze têke navê.
5) Selên fireh û mezin ên ku li ser parzonan tê danîn û kêrî palandina penîr tên.
6) Xwê.
7) 'Eyar, paç an **dîzik**ên ji axê çêkirî. Li hinek ciyan ji van paç an dizîkan re *kiviyên penîr* jî tê gotin...

⇨

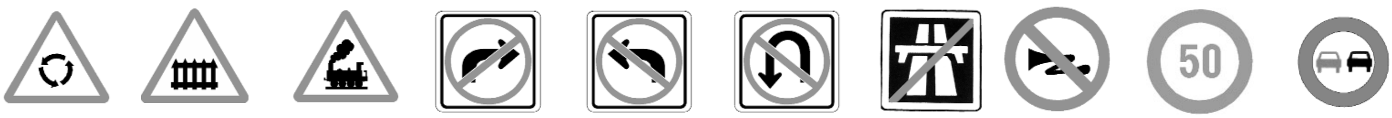
kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
hêvîn, hevên, havên, heyvan, maye	maya	levure	yeast, leaven
firişk: firşik, firşk: mada berxikê ku hê giya newariye ye, ziwa dikin; firişkek têra çêkirina lîtreyek hêvîn dike	daha otlanacak yaşa gelmemiş oğlakın midesi, kurutulup maya yapmada kullanılır; bir tanesinden bir litre maya elde edilir	estomac d'un agnelet qui n'est pas encore en âge de paître qu'on fait sécher et qu'on utilise dans la fabrication de la levure; 1 estomac suffit pour la fabrication d'un litre de levure. Dans certaines régions on utilise à sa place de la caillette (şîlav)	the stomach of an unweaned lamb that is dried and used to make yeast. 1 stomach makes a litre of yeast. In some regions renet is used instead.
parzon: parzûn, parzin	peynirın içine konup süzüldüğü ince tülbendimsi bez	tissu en coton dans lequel on met le fromage pour l'égoutter	cloth in zhich cheese is put tostrain it
sel: ferş : teht	yassı ve geniş taş	dalle de pierre	paving stone
cureyên penîr	peynir çeşitleri	variétés de fromage	type of cheese
penîrê bi sîrik	otlu peynir	fromage avec de la ciboulette	cheese with chives
penîrê bi bêpincar : penîrê spî	beyaz peynir	fromage sans herbe	cheese without herbs
penîrê bê îman : penîrê bê adan: penîrê tilore, penîrê rijî ; penîrê bê rûn	yağı alınmış sütten yapılan peynir	fromage fait de lait écrémé	cheese made with skimmed milk
penîrê miyan: ev cure penîr yê herî normal û adetî ye	koyun peyniri	fromage de brebis	ewe's milk cheese
penîrê bizinan: kalîte û qîmeta wê kêmtir e	keçi peyniri	fromage de chèvre	goat's milk cheese
penîrê çêlekan: kalîte û qîmeta wê ji ya bizinan jî kêmtir e	sığır peyniri	fromage de vache	cow's milk cheese
penîrê helandî	eritilmiş peynir	fromage fondu	melted cheese
penîrê kezî : penîrê hûnayî ; penîrê badayî, penîrê rîçal	örgü peynir	fromage de brebis façonné en forme de tresse	ewe's milk cheese shaped like a plait
penîrê helandî yê lûleyî	lüle peynir	fromage de brebis façonné en forme de tube	ewe's milk cheese shaped into block
jajî : torak; ji dew tê çêkirin. Pêşî dew dikelînin, pişt re dikin çewal an telîsên taybetî û pê dipalînin. Jajî xwarina kes an aîleyên feqîr e. Piranî, dema ku penîr dikin paç an 'eyaran ji bo şidandina wê bi kar tînîn.	bir tür çökelek	petit lait égoutté consommé à la place du fromage par des indigents	yoghurt drained and eated instead of cheese by the very poor
penîrê bi bitim : ev cure penîr yê han, zêdetir ji bo payîza ewil tê çêkirin û demeke dirêj nayê parastin. Bitimê hê liba wê neşidayî tê bi kar anîn. Gelek caran sê pay bitim û payek penîr û hinek caran jî nîv behr bitim û nîv behr jî penîr tê bi kar anîn.	bıtımlı peynir sonbaharda yapılır ve uzun süre saklanmaz	fromage au lentisque préparé début automne il ne se conserve pas longtemps	resinated cheese made in autumn zhich keeps a long time
penîrê bi kereng (kengir)	kengerli peynir	fromage au chardon	cheese with thistle

penîrê bi stirk : pincarek ji cisnê pîvazê ye. penîrê bi mendê (mendik)penîrê bi çavhêşîn. penîrê bi heliz. penîrê bi bîk : pincarek ji cisnê helizê ye. penîrê bi çevir : ev pincar jî ji cisnê helizê ye. penîrê bi siyabo. penîrê bi şexmo : şexmo navê nêriya nêrebendê ye. penîrê bêza :ji nêriya vê pincarê çêdibe, gelek xweş û bi qîmet e. Ji ber ku nêriya wê zêde bi dest nakeve.

Nîşanên trafîkê

Amadekar : Rojan HAZIM

kurdî	tirkî	fransizî	ingilîzî
bariyer	bariyer	barrière	barrier
wergeryan, wergerîn, qelibîn	devrilmek	se renverser	turn turtle; roll over
xaçeya zivirokî	dönüşlü kavşak	carrefour sens giratoire	roundabout
derbasgeha rêya hesini ya bi bariyer	kontröllü demir yolu geçidi	passage à niveau surveillé	level crossing with gates
derbasgeha rêya hesinî ya bê bariyer	kontrolüz demir yolu geçidi	passage à niveau non surveillé	unsupervised level crossing
derbasgeha rêya hesinî ya yekxetî	tekhatlı kontrolsüz demiryolu geçidi	passage à niveau à une voie	single-track level crossing
derbasgeha rêya hesinî ya pirxetî	çok hatlı kontrolsüz demiryolu geçidi	passage à niveau à voies multiples	multi-track level crossing
tunel tünel	tunnel	tunnel	
nezivire rastê	sağa dönülmez	interdiction de tourner à droite	no right turn
nezivire çepê	sola dönülmez	interdiction de tourner à gauche	no left turn
U–kî nezivire	U dönüşü yapılmaz	interdiction de faire demi-tour	no U-turn
tûtûk klakson, korna	avertisseur, klaxon	hooter; klaxon; horn	
leza bilindtirîn	azami sürat	vitesse maximum autorisée	maximum speed
otorê diqede	otoyol bitiyor	fin d'autoroute	end of motorway
raweste	dur	stop	stop
rê bide	yol ver	cédez le passage	give way
rê nîne	taşıt giremez	passage interdit, sens interdit	no entry; one way
jê derbasbûn qedexe ye	öndeki taşıtı geçmek yasaktır	interdiction de doubler	no overtaking
rêya şemitok	kaygan yol	chaussée glissante	slippery road
hişyar be !	dikkat !	attention !	attention!

Xaçerêya zivirokî — Derbasgeha rêya hesinî ya bi bariyer — Derbasgeha rêya hesinî bê bariyer — Nezivire rastê — Nezivire çepê — U-kî nezivire — Otorê diqede — Tûtûk qedexe ye — Leza bilindtirîn — Jê derbasbûn qedexe ye

Rê nîne — Raweste — Tunel — Ba heye

Rê bide — Rêya şemitok — Girkerê (Kasisli yol) — Hişyar be ! — Rêya du alî — Balefirgeh

KURMANCÎ
MAGAZINE LINGUISTIQUE KURDE
Supplément du bulletinde laison et d'information N° C.P. : 65913 A.S.

106, rue La Fayette, 75010 Paris - France
www.fikp.org
Directeur de la publication : Reşo ZÎLAN
Réalisation : S. ILITCH & M. HASSAN